

Політичні інститути та процеси

УДК 321.7:316.48:321.01

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19923478>

**Управління конфліктами політичних еліт у процесі демократичного
транзиту механізмами консенсусної демократії**

Меженська Олена Володимирівна,

кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політології та
міжнародних відносин, Луганський національний університет імені Тараса
Шевченка, м. Лубни, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-1053-5020>

Новосколькова Людмила Олександрівна,

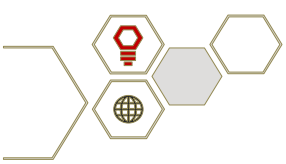
кандидат політичних наук, доцент, завідувач кафедри політології і
міжнародних відносин, Луганський національний університет імені Тараса
Шевченка, м. Лубни, Україна, <https://orcid.org/0000-0003-1082-7979>

Демідов Денис Валерійович,

доктор філософії, доцент, доцент кафедри політології і міжнародних
відносин, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка,
м. Лубни, Україна, <https://orcid.org/0009-0006-9545-1307>

Прийнято: 13.04.2026 | Опубліковано: 30.04.2026

Анотація: Сучасні процеси демократичного транзиту супроводжуються зростанням конфліктності серед політичних еліт, що зумовлює необхідність пошуку ефективних механізмів їх регулювання. Актуальність дослідження визначається тим, що конфлікти еліт можуть як стимулювати демократичні перетворення, так і спричиняти інституційну нестабільність, що ускладнює

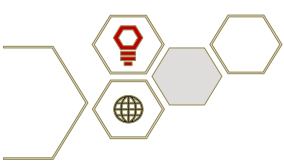
формування сталих демократичних практик. Особливого значення набуває концепція консенсусної демократії, яка розглядається як інструмент трансформації конфліктів у конструктивну взаємодію. Відповідно, актуалізується потреба в системному аналізі взаємозв'язку між типами конфліктів, їхнім впливом на транзит та механізмами їх врегулювання.

Метою статті є обґрунтування теоретико-методологічних засад управління конфліктами політичних еліт у процесі демократичного транзиту на основі механізмів консенсусної демократії.

Методи дослідження ґрунтуються на застосуванні системного, структурно-функціонального, порівняльного та типологічного підходів, що забезпечило комплексний аналіз конфліктних взаємодій еліт і дало змогу визначити їхню роль у трансформаційних процесах.

У результаті дослідження здійснено типологізацію конфліктів політичних еліт залежно від їхньої природи, рівня прояву та стадії демократичного транзиту. Встановлено причинно-наслідкові зв'язки між характером конфліктної взаємодії та динамікою політичних трансформацій. Обґрунтовано, що ефективність демократичного транзиту значно залежить від здатності політичної системи інституціоналізувати конфлікти через механізми узгодження інтересів. Запропоновано алгоритм впливу конфліктів еліт на демократичний транзит та модель управління конфліктами еліт через механізми консенсусної демократії. Доведено, що інструменти консенсусної демократії сприяють зниженню рівня конфліктності, підвищенню легітимності інститутів та забезпеченню стабільності політичної системи.

У висновках зазначено, що управління конфліктами політичних еліт має базуватися на поєднанні інституційних механізмів і процедур переговорного врегулювання, що дозволяє трансформувати конфлікт у ресурс демократичного розвитку. Перспективи подальших досліджень пов'язані з емпіричною верифікацією запропонованих моделей та аналізом їх застосування в різних політичних системах.

Ключові слова: політичні трансформації, елітна взаємодія, конфліктна динаміка, інституційна стабільність, узгодження інтересів, коаліційне врядування, політичні інститути.

**Management of political elite conflicts in the process of democratic transition
through the mechanisms of consensus democracy**

Olena Mezhenka,

PhD in Political Science, Associate Professor, Associate Professor of the
Department of Political Science and International Relations, Taras Shevchenko
Luhansk National University, Lubny, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0002-1053-5020>

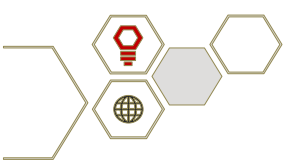
Lyudmila Novoskoltseva,

Candidate of Political Sciences, Associate Professor, Head of the Department of
Political Science and International Relations, Taras Shevchenko Luhansk National
University, Lubny, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-1082-7979>

Denys Demidov,

Doctor of Philosophy, Associate Professor, Associate Professor of the Department
of Political Science and International Relations, Taras Shevchenko Luhansk
National University, Lubny, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0006-9545-1307>

Abstract: Contemporary processes of democratic transition are accompanied by an increase in conflict intensity among political elites, which necessitates the search for effective mechanisms for their regulation. The relevance of the study is determined by the fact that elite conflicts can both stimulate democratic transformations and cause institutional instability, thereby complicating the formation of sustainable democratic practices. Particular importance is attached to

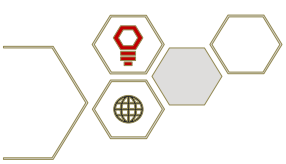
the concept of consensus democracy, which is considered as an instrument for transforming conflicts into constructive interaction. In this context, there is a growing need for a systematic analysis of the relationship between types of conflicts, their impact on the transition process, and the mechanisms for their regulation.

The purpose of the article is to substantiate the theoretical and methodological foundations for managing conflicts of political elites in the process of democratic transition based on the mechanisms of consensus democracy.

Research methods are based on the application of systemic, structural-functional, comparative, and typological approaches, which ensured a comprehensive analysis of conflict interactions among elites and made it possible to determine their role in transformational processes

Results. The study provides a typology of political elite conflicts depending on their nature, level of manifestation, and stage of democratic transition. Causal relationships between the nature of conflict interaction and the dynamics of political transformations have been identified. It is substantiated that the effectiveness of democratic transition largely depends on the ability of the political system to institutionalize conflicts through mechanisms of interest coordination. An algorithm of the influence of elite conflicts on democratic transition, as well as a model for managing elite conflicts through the mechanisms of consensus democracy, is proposed. It is proven that the instruments of consensus democracy contribute to reducing the level of conflict, increasing the legitimacy of institutions, and ensuring the stability of the political system.

The conclusions emphasize that the management of political elite conflicts should be based on a combination of institutional mechanisms and negotiated settlement procedures, which allows transforming conflict into a resource for democratic development. Prospects for further research are associated with the empirical verification of the proposed models and the analysis of their application in different political systems.

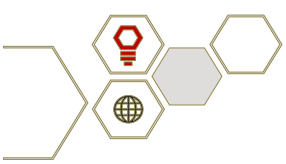
Keywords: political transformations, elite interaction, conflict dynamics, institutional stability, interest coordination, coalition governance, political institutions.

Постановка проблеми. У сучасних умовах трансформації політичних систем особливої актуальності набуває проблема управління конфліктами політичних еліт у процесі демократичного транзиту. Перехід від авторитарних або гібридних режимів до демократичних форм правління супроводжується загостренням боротьби за ресурси, владні повноваження та вплив на стратегічні напрями розвитку держави. У цьому контексті конфлікти між елітними групами є не лише проявом політичної конкуренції, а й чинником, що визначає траєкторію демократичних перетворень.

Проблема полягає у відсутності ефективних механізмів, які б забезпечували трансформацію конфліктів із деструктивної в конструктивну форму. Неврегульованість конфліктів призводить до інституційної нестабільності, зниження рівня довіри до політичних інститутів та уповільнення реформ. Водночас сучасна політична практика демонструє, що саме здатність до досягнення компромісу між елітами є важливою умовою успішного демократичного транзиту.

Зв'язок досліджуваної проблеми з важливими науковими та практичними завданнями полягає в необхідності розроблення теоретично обґрунтованих моделей управління конфліктами, які можуть бути застосовані в умовах політичної трансформації. Це відповідає запитам як політичної науки, так і практики державного управління, зокрема в частині формування стабільних інституцій, забезпечення легітимності влади та запобігання політичним кризам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проведений огляд наукових джерел засвідчує багатовимірність проблематики управління конфліктами політичних еліт у процесі демократичного транзиту та дозволяє окреслити як

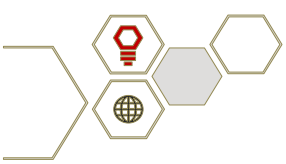

теоретико-методологічні підходи до її осмислення, так і прикладні механізми врегулювання конфліктних взаємодій. У сучасному науковому дискурсі ця проблематика розглядається крізь призму взаємозв'язку політичних трансформацій, інституційної динаміки та ролі еліт у формуванні стабільних демократичних практик.

Так, Ю. Бідзіля акцентує на питаннях державної політики безпеки в умовах гібридних загроз, що дозволяє розширити розуміння конфліктів еліт як частини ширших безпекових процесів та інформаційного протистояння [1]. Як специфічний політичний феномен розглядає транзитний демократичний режим М. Єспур, підкреслюючи його нестійкість і залежність від характеру взаємодії основних політичних акторів [2]. У цьому розумінні А. Кройтор обґрунтовує значення консолідації політичних еліт як визначального чинника успішності демократичного транзиту, наголошуючи на необхідності досягнення балансу інтересів [3].

Взаємозв'язок політичної еліти й політичної свідомості громадян досліджує О. Матета, що дозволяє глибше зрозуміти соціальне підґрунтя конфліктів та їх вплив на легітимність політичної системи [4]. При цьому І. Дранчук аналізує політичні цінності як аксіологічну основу функціонування суспільства, підкреслюючи, що саме ціннісні розбіжності часто є джерелом конфліктів між елітними групами [5]. Сучасне бачення трансформації уявлень про конфлікт у політичних процесах пропонує Ю. Завгородня, розглядаючи його не лише як деструктивне явище, але і як потенційний ресурс розвитку [6].

Геополітичні чинники просторового розвитку аналізують В. Литвин та Я. Верменич, що дозволяє інтегрувати конфлікти еліт у ширший контекст глобальних і регіональних трансформацій [7]. Особливості взаємодії еліт у процесі прийняття політичних рішень в умовах війни досліджує Т. Фещук, акцентуючи на підвищеній ролі координації та узгодження позицій [8]. Політичні конфлікти у взаємозв'язку з культурними змінами розглядають

А. Горбачов, І. Жеребятнікова та О. Кравченко, що дозволяє виявити їхні соціокультурні детермінанти та динаміку розвитку [9].

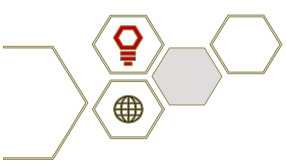
Процес інституціоналізації управління соціальними конфліктами досліджують О. Гарафонов та Р. Стаднійчук, що є важливим для розуміння механізмів їх регулювання в політичній сфері [10]. Еволюцію політичних еліт аналізує О. Назарчук, підкреслюючи їх адаптивність до змін політичного середовища та вплив на трансформаційні процеси [11]. При цьому І. Єремєєва розглядає структурно-функціональні трансформації міжнародних конфліктів, що дозволяє екстраполювати ці підходи на внутрішньополітичний рівень [12].

На особливостях управління конфліктами в пострадянських країнах зосереджується А. Кройтор, наголошуючи на їхній інституційній слабкості та залежності від неформальних практик [13]. Конституційні аспекти забезпечення прав меншин аналізують Ю. Бідзіля та Д. Таран, що є важливим у контексті запобігання конфліктам та забезпечення інклюзивності політичної системи [14].

У зарубіжному науковому дискурсі Г. Пікель (G. Pickel) та С. Пікель (S. Pickel) обґрунтовують значення емпіричної легітимності як важливого елемента стабільності демократії, що безпосередньо пов'язано з ефективністю управління конфліктами [15]. Роль політичних еліт у демократичних процесах розглядає Г. Аташер (G. Ataşer), акцентуючи на їх амбівалентному впливі – як чинника розвитку, так і джерела напруження [16]. Роль партійних еліт у врегулюванні ідентичнісних конфліктів досліджує Б. Улум (B. Ulum), підкреслюючи значення консенсусних підходів як ефективного інструменту досягнення політичної стабільності [17].

Узагальнюючи результати проведеного огляду, можна констатувати, що сучасні дослідження формують теоретичне підґрунтя для розуміння природи конфліктів політичних еліт та їх ролі в демократичному транзиті. Водночас спостерігається недостатня інтеграція підходів до аналізу типів конфліктів, їхнього впливу на політичні трансформації та механізмів їх урегулювання на

основі принципів консенсусної демократії, що зумовлює необхідність подальших наукових розвідок у цьому напрямі.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну кількість досліджень, присвячених демократичному транзиту та ролі політичних еліт, низка важливих аспектів залишається недостатньо розробленою. Зокрема, у науковому дискурсі відсутній цілісний підхід до системної типологізації конфліктів політичних еліт з урахуванням стадій демократичного транзиту та їх функціонального навантаження.

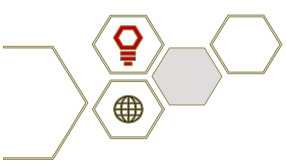
Обмежено дослідженням є питання причинно-наслідкових зв'язків між типами конфліктів і результатами політичної трансформації. Здебільшого конфлікти розглядаються як негативне явище, тоді як їхній потенціал як інструменту демократичного розвитку залишається поза увагою. Це зумовлено складністю вимірювання впливу конфліктних процесів та відсутністю узагальнених моделей їх аналізу.

Окремої уваги потребує проблема інтеграції механізмів консенсусної демократії в систему управління конфліктами політичних еліт. Наявні дослідження переважно зосереджені на описі окремих інструментів без їх системного узгодження з типами конфліктів та стадіями транзиту. Відповідно, це обмежує можливості практичного застосування таких механізмів. Актуальність дослідження зазначених аспектів зумовлена їх визначальною роллю в забезпеченні ефективності демократичного транзиту.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є комплексне обґрунтування механізмів управління конфліктами політичних еліт у процесі демократичного транзиту на основі принципів консенсусної демократії. Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- 1) систематизувати та типологізувати конфлікти політичних еліт з урахуванням їхньої природи, рівня прояву та стадій демократичного транзиту;
- 2) проаналізувати вплив різних типів конфліктів політичних еліт на динаміку та результати демократичного транзиту;

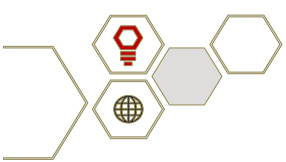

3) обґрунтувати ефективність механізмів консенсусної демократії як інструментів управління конфліктами політичних еліт та забезпечення стабільності політичної системи.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах демократичного транзиту конфлікти політичних еліт набувають системоутворювального значення, оскільки визначають не лише характер політичної взаємодії, але й траєкторію інституційного розвитку держави. Трансформаційні процеси супроводжуються перерозподілом владних ресурсів, що об'єктивно загострює суперечності між основними політичними акторами та актуалізує проблему їх ефективного врегулювання [2, с. 20]. Водночас нестабільність транзитивних режимів значно зумовлюється відсутністю усталених механізмів узгодження інтересів елітних груп. У цьому розумінні конфлікт є не лише деструктивним чинником, але й формою політичної взаємодії, що здатна стимулювати інституційні зміни та оновлення політичної системи.

Особливого значення набуває питання структуризації конфліктів, оскільки саме їх типологічне розмежування дозволяє виявити внутрішню логіку їх виникнення та розвитку. Як слушно зазначається в наукових дослідженнях, ефективність демократичного транзиту безпосередньо залежить від рівня консолідації політичних еліт та їхньої здатності до кооперації [5, с. 129]. Водночас різноманітність ціннісних орієнтацій, інтересів і стратегій розвитку зумовлює багатовекторність конфліктних взаємодій. Це актуалізує необхідність застосування комплексного аналітичного підходу, що дозволяє інтегрувати різні виміри конфліктності в єдину систему.

Таким чином, дослідження типології конфліктів політичних еліт є необхідною передумовою для подальшого аналізу їхнього впливу на процеси демократичного транзиту, а також для обґрунтування ефективних механізмів їхнього врегулювання та управління.

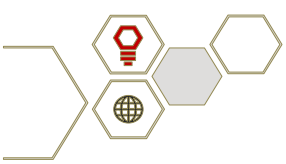

Управління конфліктами політичних еліт потребує їх системного структурування, оскільки фрагментарний опис конфліктних проявів не дає змоги виявити закономірності їхнього впливу на перебіг демократичного транзиту. Конфлікти еліт мають багатовимірний характер і варіюються залежно від стадії трансформаційних процесів, ресурсної бази та ціннісних орієнтацій акторів. Саме характер взаємодії між елітами визначає як рівень політичної стабільності, так і ефективність інституційних змін. Крім того, трансформація конфліктів у політичних процесах свідчить про їх здатність виконувати не лише деструктивну, але й конструктивну функцію, сприяючи адаптації політичної системи до нових умов. З огляду на це, доцільним є застосування типологічного підходу, який дозволяє інтегрувати різнорівневі прояви конфліктності (табл. 1).

Таблиця 1

Типологія конфліктів політичних еліт у процесі демократичного транзиту

Тип конфлікту	Рівень прояву	Стадія транзиту	Ключові характеристики	Потенційні наслідки
Інституційний	Міжелітний	Лібералізація	Боротьба за повноваження та інституційний дизайн	Інституційна нестабільність / реформи
Ціннісний	Внутрішньо- та міжелітний	Ініціація / консолідація	Розбіжність ідеологій та стратегій розвитку	Поляризація / ідеологічна конкуренція
Ресурсний	Міжелітний	Усі стадії	Конкуренція за доступ до ресурсів	Корупційні ризики / перерозподіл

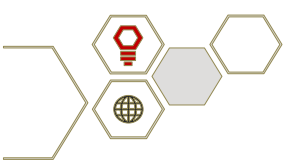
Персоналістський	Внутрішньоелітний	Ініціація	Конфлікти лідерства та впливу	Фрагментація еліт

Джерело: сформовано авторами на основі [6; 10, с. 17; 12, с. 215]

Запропонована типологізація дозволяє розглядати конфлікти політичних еліт не як хаотичні явища, а як структуровані процеси, що мають внутрішню логіку виникнення, розвитку та трансформації. При цьому її застосування створює можливість виявлення стійких взаємозв'язків між типом конфлікту, стадією демократичного транзиту та його наслідками, що суттєво підвищує аналітичну цінність дослідження. Встановлено, що різні типи конфліктів мають неоднаковий вплив на політичну систему: одні спричиняють дестабілізацію, інші – стимулюють інституційні зміни та оновлення. Це підтверджує тезу про амбівалентну природу конфлікту як одночасно ризику й ресурсу розвитку політичної системи.

Важливим результатом є також усвідомлення того, що ефективне управління конфліктами потребує їх попередньої диференціації, оскільки універсальні підходи до врегулювання в умовах транзитивних суспільств виявляються недостатньо дієвими. Отже, типологізація є інструментом ідентифікації адекватних механізмів впливу, які забезпечують перехід від конфронтаційних до переговорних моделей взаємодії. У підсумку отримані результати не лише поглиблюють теоретичне розуміння природи конфліктів політичних еліт, але й формують концептуальне підґрунтя для застосування механізмів консенсусної демократії як ефективного інструменту їх урегулювання.

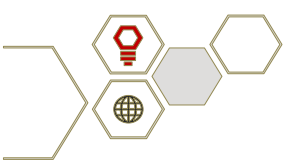
Отримані результати типологізації конфліктів політичних еліт дозволяють перейти від їх описово-структурного аналізу до виявлення функціональної ролі в процесі демократичного транзиту. Визначення типів конфліктів, їх рівнів прояву та стадійної прив'язаності створює підґрунтя для дослідження їхнього впливу на динаміку політичних трансформацій.

Відповідно, особливої актуальності набуває питання про те, яким чином різні типи конфліктів трансформуються в конкретні політичні результати. Як зазначають науковці, ефективність демократичного транзиту значно залежить від характеру взаємодії між політичними елітами та їхньої здатності до координації дій [3, с. 126]. Водночас інституціоналізація конфліктів є важливою умовою їх переведення в конструктивне русло, що сприяє стабілізації політичної системи.

Варто зауважити, що конфлікти не мають однозначно негативного впливу, оскільки їхні наслідки визначаються не лише змістом суперечностей, але й формою їх прояву та способами врегулювання [9, с. 124]. Саме це дозволяє розглядати конфлікт як динамічний процес, що може змінювати свою функціональну роль залежно від контексту політичної взаємодії. З огляду на це, виникає необхідність побудови причинно-наслідкової моделі, яка б відображала зв'язок між типами конфліктів, формами взаємодії еліт та результатами демократичного транзиту. Такий підхід дозволяє перейти до більш глибокого розуміння механізмів трансформації політичної системи та визначити основні чинники її стабільності або нестабільності.

Конфлікти політичних еліт у процесі демократичного транзиту не є виключно деструктивним явищем, оскільки їх вплив на політичну систему визначається передусім характером взаємодії між елітними групами та інституційним середовищем. Саме трансформація форм взаємодії – від конфронтації до переговорів – є важливим чинником стабілізації політичних процесів. При цьому культурні, ціннісні та структурні зміни, що супроводжують політичні конфлікти, суттєво впливають на їхню динаміку й результати. З позицій інституційного підходу ефективне управління конфліктами передбачає їх інтеграцію у формалізовані процедури прийняття рішень, що забезпечує передбачуваність політичного розвитку. Таким чином, конфлікт доцільно розглядати як амбівалентний чинник, здатний як стимулювати демократичні перетворення, так і гальмувати їх. Виявлення

причинно-наслідкових зв'язків між типами конфліктів, формами взаємодії еліт та результатами транзиту дозволяє сформувати цілісне уявлення про логіку політичної трансформації. Саме така аналітична перспектива покладена в основу побудови відповідного алгоритму.

Побудований алгоритм дозволяє концептуалізувати вплив конфліктів політичних еліт на демократичний транзит як багаторівневий процес, у якому важливу роль відіграє характер взаємодії між основними політичними акторами. Встановлено, що однакові за типом конфлікти можуть призводити до принципово різних наслідків залежно від того, чи реалізуються вони у формі конфронтації, конкуренції або переговорів. Це свідчить про те, що визначальним є не сам конфлікт, а інституційні та поведінкові механізми його перебігу (рис. 1).

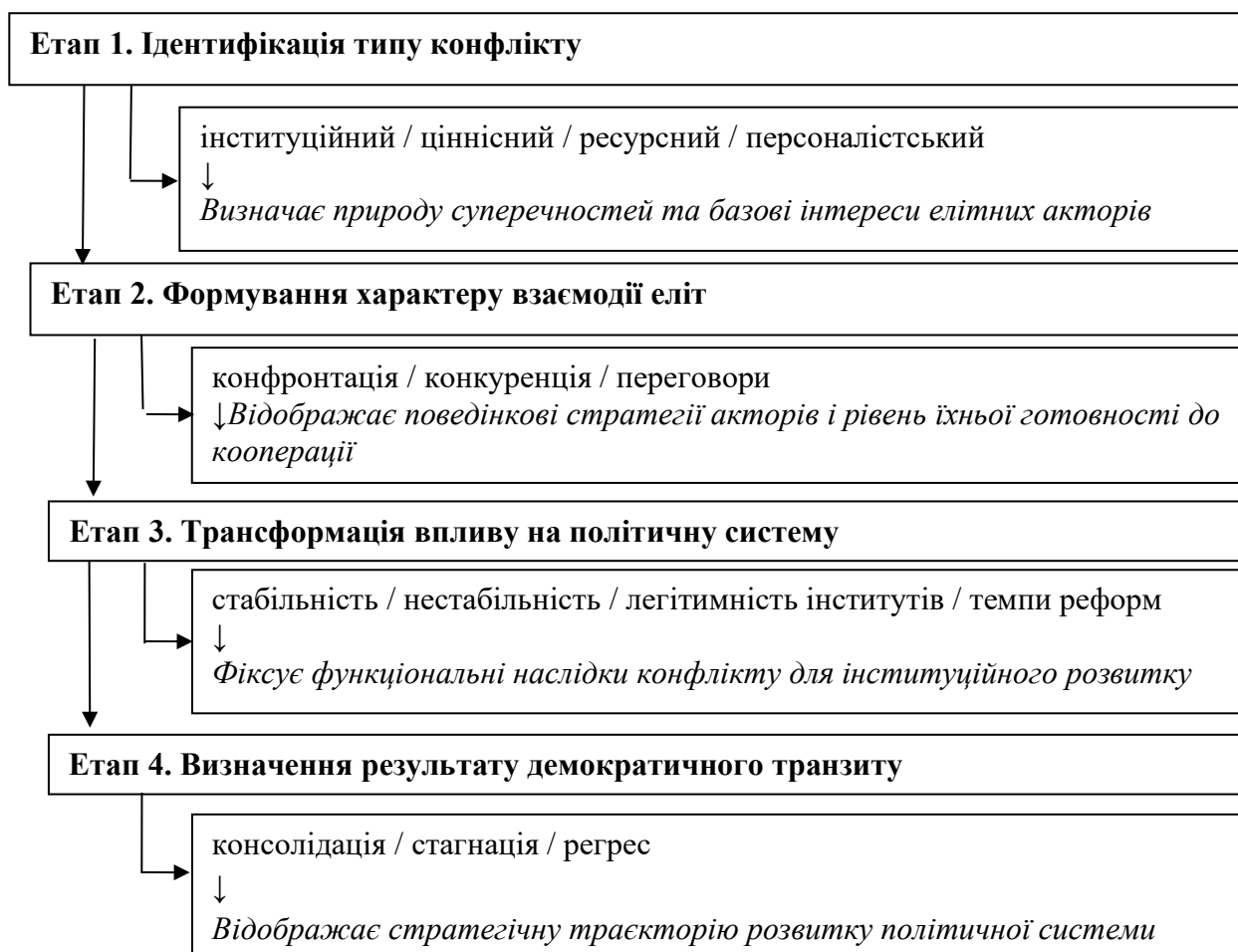
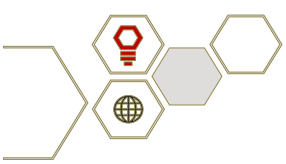

Рис. 1. Алгоритм впливу конфліктів еліт на демократичний транзит

Джерело сформовано авторами на основі [8, с. 333; 9, с. 125; 10, с. 18]

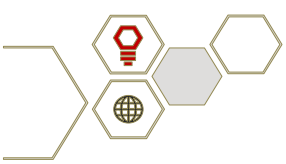

Особливо важливим є те, що перехід до переговорних форматів взаємодії сприяє підвищенню легітимності політичних інститутів, стабілізації політичної системи та пришвидшенню реформ. Натомість домінування конфронтаційних практик призводить до зниження ефективності державного управління та ризику регресу демократичних процесів. Таким чином, конфлікт постає як динамічний інструмент, здатний як руйнувати, так і конструювати політичну реальність.

Отримані результати підсилюють аргументацію щодо необхідності переходу від реактивного до проактивного управління конфліктами, що передбачає їх ранню ідентифікацію та спрямоване регулювання. Це, відповідно, формує теоретичне підґрунтя для подальшого обґрунтування механізмів консенсусної демократії як ефективного інструменту трансформації конфліктів у ресурс демократичного розвитку.

Представлене моделювання впливу конфліктів політичних еліт на демократичний транзит дозволяє перейти до наступного рівня аналізу – обґрунтування інструментів їх цілеспрямованого регулювання. Виявлені залежності між формами взаємодії еліт та результатами політичних трансформацій актуалізують проблему інституційного управління цими процесами. У цьому контексті особливого значення набуває пошук таких механізмів, які б не лише мінімізували деструктивні прояви конфліктності, але й сприяли їх трансформації в конструктивну форму політичної взаємодії.

Зауважимо, що еволюція політичних еліт супроводжується зростанням їхньої ролі у формуванні ефективних управлінських практик, що безпосередньо впливає на стабільність політичної системи [11, с. 113]. Водночас урегулювання конфліктів у посттранзитивних суспільствах значно залежить від здатності інституцій забезпечувати баланс інтересів різних груп. Особливу увагу привертає також значення правових і конституційних механізмів, які створюють умови для інклюзивності політичного процесу та зниження рівня конфліктності [14].

Відповідно, виникає потреба в концептуалізації таких моделей політичного управління, які б забезпечували інтеграцію конфліктів у систему прийняття рішень. Саме в цьому контексті доцільним є звернення до принципів консенсусної демократії як теоретико-практичної основи ефективного управління конфліктами політичних еліт.

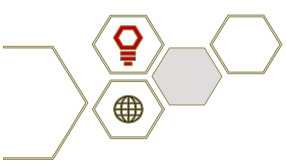
Умови демократичного транзиту актуалізують потребу в таких механізмах політичного управління, які не усувають конфлікти, а трансформують їх у конструктивну форму взаємодії. Ефективність політичної системи значно мірою залежить від її здатності інтегрувати різні інтереси в процес прийняття рішень, забезпечуючи їх інституційне узгодження. Особливого значення набуває роль політичних еліт як основних акторів, відповідальних за формування стабільних моделей взаємодії.

Крім того, рівень легітимності політичних інститутів безпосередньо залежить від ефективності механізмів узгодження інтересів і врегулювання конфліктів. Важливим є також урахування досвіду врегулювання ідентичнісних конфліктів, де саме консенсусні підходи демонструють високу результативність у досягненні політичної стабільності. У цьому контексті консенсусна демократія постає як інституційна модель, що забезпечує баланс інтересів різних елітних груп через їх залучення до процесу прийняття рішень.

Отже, застосування механізмів консенсусної демократії дозволяє не лише знизити рівень конфліктності, але й створити передумови для довготривалої стабілізації політичної системи, що обґрунтовує доцільність побудови відповідної аналітичної моделі.

Запропонована модель управління конфліктами політичних еліт через механізми консенсусної демократії дозволяє узагальнити результати дослідження та представити їх у вигляді цілісної концептуальної конструкції. Її основне значення полягає в демонстрації того, що ефективність демократичного транзиту визначається не відсутністю конфліктів, а здатністю політичної системи інтегрувати їх у формалізовані процедури взаємодії.

Застосування таких механізмів, як коаліційне урядування, пропорційне представництво, автономія груп та право вето, забезпечує перехід від конфронтаційних моделей поведінки до переговорних практик, що суттєво знижує ризики політичної дестабілізації. При цьому конфлікт трансформується з деструктивного явища у функціональний елемент політичного процесу, який сприяє узгодженню інтересів та формуванню інклюзивної політичної системи. Особливо важливим є те, що інституціоналізація конфліктів підвищує рівень легітимності політичних інститутів, забезпечує передбачуваність політичних рішень та сприяє консолідації демократичних практик. Це дозволяє розглядати консенсусну демократію не лише як теоретичну модель, але і як ефективний інструмент практичного управління політичними процесами в умовах транзиту (рис. 2).

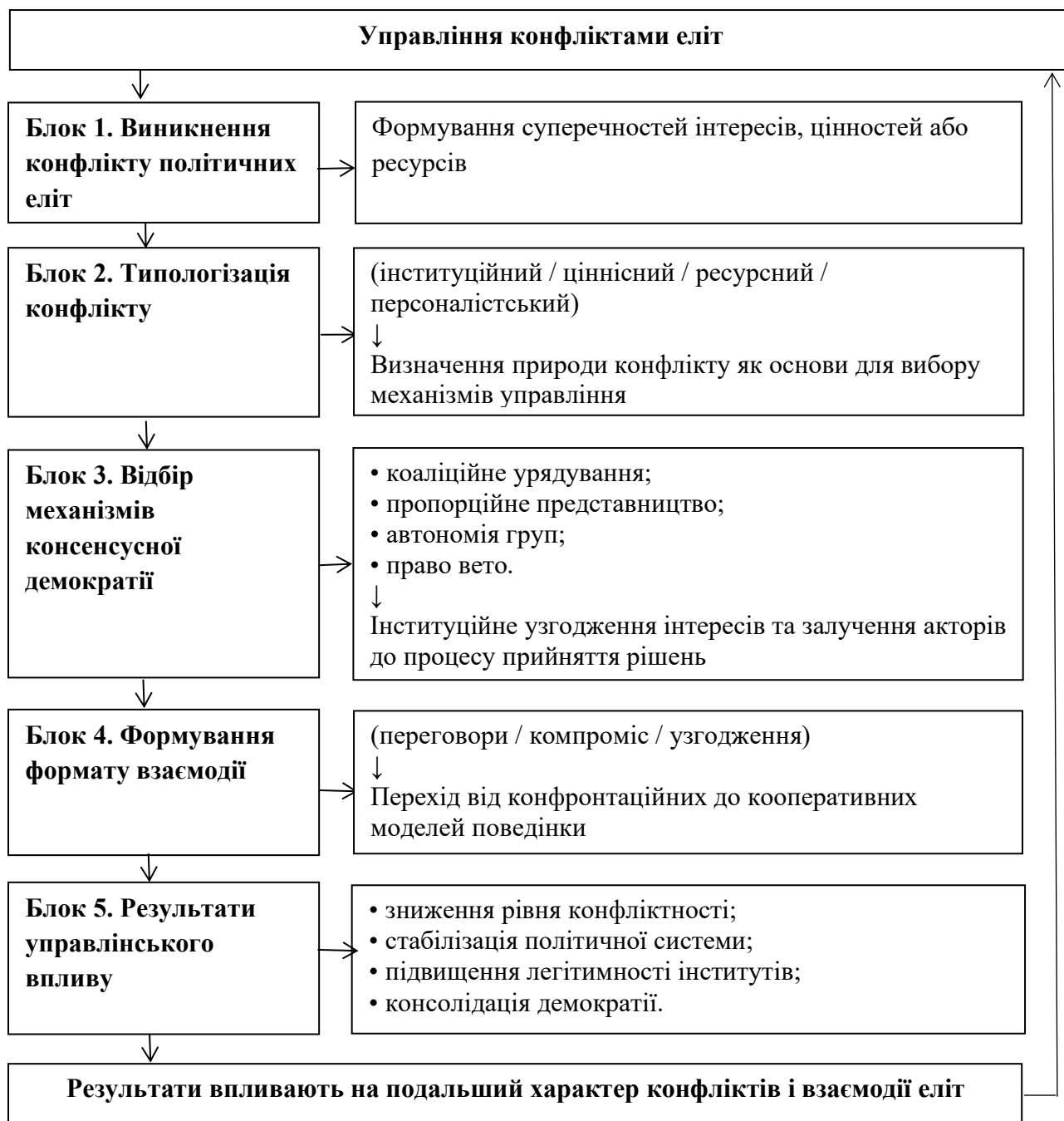
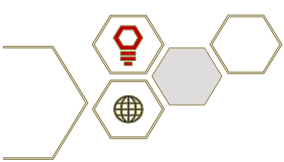
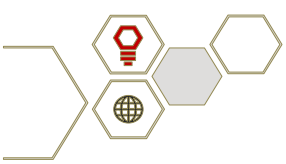

Рис. 2. Модель управління конфліктами еліт через механізми консенсусної демократії

Джерело сформовано авторами на основі [13, с. 93; 15; 16, с. 664; 17, с. 31]

Отже, застосування механізмів консенсусної демократії демонструє здатність політичної системи не лише знижувати інтенсивність конфліктів, а й інституціоналізувати їх у межах формалізованих процедур взаємодії, що перетворює конфлікт із деструктивного чинника на структурний елемент

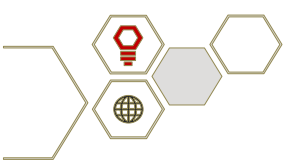
політичного процесу та створює підґрунтя для стабілізації демократичного транзиту й побудови аналітичних моделей його регулювання.

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що конфлікти політичних еліт є невіддільною частиною процесу демократичного транзиту та виконують як деструктивні, так і конструктивні функції, визначаючи траєкторію політичних трансформацій. Здійснена типологізація конфліктів дозволила систематизувати їх за основними параметрами – типом, рівнем прояву та стадією транзиту, що дало змогу виявити їхні структурні особливості та закономірності розвитку. Це створило аналітичне підґрунтя для переходу від описового до функціонального аналізу конфліктних взаємодій у політичній системі.

Аналіз впливу конфліктів на динаміку демократичного транзиту засвідчив, що визначальним чинником є не інтенсивність конфлікту як такого, а характер взаємодії між політичними елітами. Доведено, що перехід від конфронтаційних до переговорних моделей взаємодії сприяє підвищенню інституційної стабільності, легітимності політичних рішень та ефективності реформ. У цьому розумінні конфлікт постає як динамічний феномен, здатний змінювати свою функціональну роль залежно від способів його перебігу та врегулювання.

Обґрунтовано, що механізми консенсусної демократії забезпечують інституціоналізацію конфліктів та формують умови для узгодження інтересів різних елітних груп через їх залучення до процесу прийняття політичних рішень. Встановлено, що застосування таких інструментів, як коаліційне урядування, пропорційне представництво, автономія груп та право вето, сприяє трансформації конфліктів у конструктивну площину політичного діалогу, зниженню рівня конфліктності та консолідації демократичних практик.

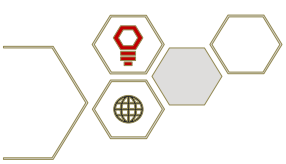
Отже, у дослідженні сформовано цілісну концептуальну модель управління конфліктами політичних еліт, яка інтегрує їхні типологічні

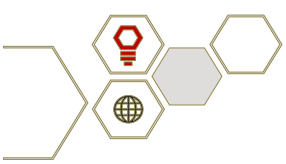
характеристики, вплив на демократичний транзит та механізми врегулювання на засадах консенсусної демократії. Водночас перспективи подальших досліджень пов'язані з емпіричною верифікацією запропонованої моделі в різних політичних контекстах, а також із застосуванням міждисциплінарних підходів для поглиблення розуміння механізмів управління політичними конфліктами в умовах сучасних трансформаційних процесів.

Список використаних джерел

1. Бідзіля Ю. М. Державна політика інформаційної безпеки в умовах гібридних загроз. *Український політико-правовий дискурс*. 2025. № 17. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17757320>
2. Єпур М. В. Транзитний демократичний політичний режим як феномен ХХІ століття. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2020. Т. 31 (70). № 1. С. 20–25. DOI: <https://doi.org/10.32838/2707-0581/2020.1/04>
3. Кройтор А. В. Роль консолідації еліти в процесі демократичного транзиту в Україні. *Актуальні проблеми політики*. 2023. № 71. С. 126–135. DOI: <https://doi.org/10.32782/app.v71.2023.17>
4. Матета О. Політична еліта та політична свідомість громадян в умовах демократичної трансформації пострадянської України. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2019. № 22. С. 166–173. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/576731d9-ee94-4a51-8ed2-37e1d7403fa1/content?trackerId=e1750fdcf0ec24a3> (дата звернення: 15.02.2026).
5. Дранчук І. Політичні цінності як аксіологічні засади функціонування суспільства і держави. *Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2023. № 3(58). С. 129–137. DOI: <https://doi.org/10.21564/2663-5704.58.285714>

6. Завгородня Ю. В. Трансформаційні уявлення про конфлікт в політичних процесах. *Актуальні проблеми політики*. 2022. Вип. 69. DOI: <https://doi.org/10.32837/app.v0i69.1303>
7. Литвин В. М., Верменич Я. В. Геополітична регіоналізація просторового розвитку України: методологічні стратегії. *Вісник Національної академії наук України*. 2022. № 5. С. 63–76. DOI : <https://doi.org/10.15407/visn2022.05.063>
8. Фещук Т. Л. Особливості взаємодії еліт у виробленні політичних рішень в умовах війни. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2025. № 55. С. 333–338. DOI: <https://doi.org/10.32782/apfs.v055.2025.50>
9. Горбачов А. В., Жеребятнікова І. В., Кравченко О. В. Політичні конфлікти і культурні зміни: аналіз динаміки культурних процесів під впливом геополітичних криз. *Науковий журнал «Політикус»*. 2024. № 1. С. 124–128. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2024-1.19>
10. Гарафонова О. І., Стаднійчук Р. В. Процес інституціоналізації управління соціальними конфліктами. *Таврійський науковий вісник. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2023. № 1. С. 17–21. DOI: <https://doi.org/10.32851/tnv-pub.2023.1.3>
11. Назарчук О. М. Еволюція політичних еліт у контексті державного управління та бізнесу в Україні. *Регіональні студії*. 2024. № 38. С. 113–120. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2024.38.18>
12. Єремєєва І. Напрямки структурно-функціональних трансформацій міжнародних конфліктів. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2023. № 47. С. 215–221. DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2023.47.27>
13. Кройтор А. Особливості розв'язання конфліктів та управління конфліктами у пострадянських країнах (на прикладі Молдови, Грузії, України). *Актуальні проблеми політики*. 2019. № 64. С. 93–117. DOI: <https://doi.org/10.32837/APP.V0I64.190>

14. Бідзіля Ю. М., Таран Д. П. Конституційні аспекти забезпечення прав національних меншин в Україні. *Український політико-правовий дискурс*. 2025. № 14. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.16869735>
15. Pickel G., Pickel S. Empirical legitimacy as core of comparative democracy research. *Frontiers in Political Science*. 2024. Vol. 5. Article 1176508. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpos.2023.1176508>
16. Ataşer G. A. Political elites and democracy: a critical overview. *İçtimaiyat*. 2025. Vol. 9. № 2. P. 664–673. DOI: <https://doi.org/10.33709/ictimaiyat.1602695>
17. Ulum B. The role of political party elites in reconciling identity political conflicts after the 2019 presidential election: a consensus perspective. *TEMALI: Jurnal Pembangunan Sosial*. 2024. Vol. 7. № 1. P. 31–38. DOI: <https://doi.org/10.15575/jt.v7i1.31695>